

RES DE NOU AL FRONT DE L'OEST

Im Westen nichts Neues

Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI-COMENTARI

Res de nou al front de l'oest dirigida per Edward Berger basada en la novel·la d'Erich Maria Remarque, narra la història d'un jove soldat alemany en el front occidental durant la Primera Guerra Mundial. En Paul i els seus companys experimenten com l'eufòria inicial d'anar a la guerra es converteix en desesperació i por quan han de lluitar per les seves vides en les trinxeres.

La novel·la d'Erich Maria Remarque, publicada el 1929 quan ja es veia venir a l'horitzó una altra catàstrofe, està basada en la seva pròpia experiència. Durant la Gran Guerra i quan només tenia 18 anys fou enviat al front occidental, on va lluitar durant quatre mesos. Finalment, va patir ferides greus i fou traslladat a un hospital on hi va estar fins al final de la guerra.

La cruesa amb que la ploma de Remarque retratà la barbàrie de la guerra de seguida va cridar l'atenció de la indústria cinematogràfica. Un any després,

Lewis Milestone va signar un film amb el mateix nom. De fet, la pel·lícula del 2022 que ara tractem és la tercera adaptació cinematogràfica.

Remarque fou protagonista de diverses campanyes de desprestigi orquestrades pels nazis. Considerat un traïdor pels seguidors de Hitler, aviat van circular històries com ara que el seu veritable cognom era Kramer, el seu cognom al revés, i que era d'origen jueu. Quan va fugir a Suïssa els nazis van prendre represàlies contra la seva família. La seva germana fou decapitada després d'un judici-farsa en què el president del tribunal va declarar: *El teu germà és fora del nostre abast, però tu no t'escaparàs*.

La pel·lícula d'Edgar Berger és un excel·lent punt de partida per reflexionar i estudiar la Primera Guerra Mundial, però a la vegada és un descarnat recordatori de que la guerra, qualsevol guerra segueix associada a l'ésser humà. Forma part de la seva condició i, a més, són impulsades com ja ens ho deia Stanley Kubrick a *Camins de glòria* (1957) pels qui mai se situen a primera línia de foc, pels qui només busquen poder, venjança o glòria, sacrificant les vides alienes.

Res de nou al front de l'oest renuncia a una progressió dramàtica o narrativa a l'ús per encadenar esdeveniments bèl·lics que només s'expliquen per l'obcecació militarista. Perquè cal dir-ho ben clar, el film és un al·legat contra el militarisme, contra els exèrcits, contra la immoralitat i el ridícul històric dels comandaments militars.

El pròleg que ens presenta el director en els primers instants de la cinta és prou eloqüent i simbòlic de la deshumanització: un jove soldat mor en combat i el seu uniforme, rentat i apedaçat, és lliurat de nou a un altre noi, en Paul. I és que els soldats són també substituïts uns per uns altres com peces de roba, i es converteixen en objectes dins d'uniformes amb una xapa que els serveix d'identificació quan són cadàvers.

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

Títol original: *Im Westen nichts Neues*

Any: 2022

País: Alemanya

Durada: 147 minuts

Direcció: Edward Berger

Guió: Lesley Paterson, Ian Stokell, Edward Berger. Basat en la novel·la d'Erich Maria Remarque

Producció: Edward Berger, Daniel Brühl, Daniel Marc Dreifuss.

Fotografia: James Friend

Muntatge: Sven Budelmann

Música: Volker Bertelmann

Distribució: Netflix

Intèrprets: Felix Kammerer (Paul Bäumer); Albrecht Schuch (Stanislaus Katczinsky); Aaron Hilmer (Albert Kropp); Moritz Klaus (Franz Müller); Edin Hasanovic (Tjaden Stackfleet); Daniel Brühl (Matthias Erzberger); Sebastian Hülk (Major Von Brixdorf); Adrian Grunewald (Ludwig Behm); Devid Striesow (General Friedrichs); Thibault de Montalembert (General Ferdinand Foch); Anton von Lucke (Hauptmann Von Helldorf); Michael Wittenborn (director d'escola).

PANTALLA D'ACTIVITATS

1. Escriviu la sinopsi del film.
2. Analitzem els següents personatges:

	Característiques	Evolució al llarg del film	Aquest personatge em recorda a
Paul			
Kat			
Erzberger			
General Friedrichs			

3. Què opines del discurs del director de l'escola d'en Paul Bäumer i els seus amics? Quin significat té que acabi dient: "Pel kàiser, per Déu i la pàtria!"
4. Explica el sentit de la seqüència del reciclatge de l'uniforme del soldat mort que li lliuren a en Paul.
5. Per què els soldats que marxen al front estan tan contents, tan eufòrics? Investiga si va passar realment i per què.
6. En quin moment en Paul i els seus companys prenen consciència del que els espera?
7. Com és que els soldats en algun moment havien de dur màscares? De què es protegien?
8. La guerra de trinxeres a la Primera Guerra Mundial va durar gairebé 3 anys. Descriu com eren les trinxeres.
9. Què significa *recollir xapes*? Què hi havia a les xapes que portaven els soldats?

10. Esbrina si en Mathias Erzberger fou un personatge real i quin paper va tenir al final de la guerra. Quin retret fa als comandaments militars del seu país?
11. Què els passa als 60 reclutes que s'havien fugat? Per què creus que havien marxat?
12. El general alemany Friedrichs diu que la socialdemocràcia és el final de la humanitat. Què vol dir? Malgrat les nombroses baixes del seu exèrcit vol seguir amb la guerra. Per què?
13. Per què creus que el mariscal francès Foch no vol negociar les condicions de pau i insisteix en que Erzberger signi la rendició?
14. Els blindats foren una de les sinistres novetats de la indústria bèl·lica de la Primera Guerra Mundial. N'apareixen d'altres a la pel·lícula?
15. Almenys en dues seqüències de la guerra al front veiem en Paul amb fang ressec que li deforma la cara. Té alguna significació aquesta imatge?
16. Tornem al general alemany, el general Friedrichs. En un moment determinat es lamenta i diu: "Què és un soldat sense guerra? Mig segle sense guerra".
17. Al final del conflicte, sentim dir que el kàiser abdica. Qui era el kàiser?
18. Per què creus que en Tjaden es suïcida?
19. Per què el general alemany ordena un darrer atac contra els francesos quan falten minuts per arribar a l'armistici?
20. Un cop vista tota la pel·lícula a quines conclusions podries arribar sobre la història del soldat Paul?

LLENGUATGE I TÈCNiques AUDIOVISUALS

1. Quin sentit tenen els paisatges naturals immòbils del començament del film?
2. A continuació, veiem un enorme contingent de soldats morts. La càmera se situa per sobre d'ells. Com es diu l'angulació utilitzada?
3. En el minut 3 observem un moviment de càmera a l'interior de les trinxeres molt semblants als de la pel·lícula *Camins de glòria* o *Paths of Glory*. De quin moviment es tracta? Per cert, visiona *Camins de glòria* <http://cinescola.info/2017/12/31/paths-of-glory/> i compara-la amb *Res de nou al front de l'oest*.
4. Comenta la banda sonora, especialment en els moments de tensió on la música es fa molt insistent.
5. Torna a veure el darrer atac alemany, al minut 129. Identifica el moviment de càmera que es fa servir així com l'angulació utilitzada.

Vegeu el bloc de suport: <http://lenguatgecinematografic.wordpress.com/>

TRÀVELING DE LECTURES

CLIMA DE GUERRA

“Em sembla que no ens trobem en vigílies d’un nou repartiment del món; però, en tot cas, de la mateixa manera que no volem perjudicar cap potència, tampoc permetrem que cap potència ens deixi de banda...”. El ministre d’Afers Exteriors va continuar el seu discurs fent referència al ràpid augment de la població i al desenvolupament de la indústria i el comerç. “Tot això” va dir, “ens obliga a una política mundial. Quan els anglesos parlen de la *Greater Britain*, i els francesos de la *Nouvelle France*, quan els russos s’endinsen en l’Àsia, també nosaltres hem de pretendre una Alemanya més gran”.

França encara no està preparada per al combat. Anglaterra està preocupada per les seves dificultats interiors i colonials. Rússia té por de la guerra perquè tem una revolució interior. ¿És que hem d’esperar que els nostres adversaris estiguin preparats, o hem d’aprofitar aquest moment favorable per provocar la decisió?

Fragment d’un article del diari alemany *Die Post*, febrer de 1914, reproduït a M. García Sebastián/ C. Gatell Arimont (2026) *Geografia i Història. 4t.* Barcelona. Ed. Vicens Vives.

Activitats

1. Assenyala la relació entre les paraules del ministre i l’ambient dels nois que apareixen a la pel·lícula abans d’entrar en combat.
2. Esbrina què significa el concepte *espai vital* i relaciona’l amb el que es planteja en el text.
3. Què és el que la Gran Bretanya o França tenien i Alemanya ambicionava tenir?
4. Quins arguments es fan servir per defensar les posicions pro bèl·liques d’Alemanya? Quines febleses d’altres països s’exposen? Per què es defensa anar a un conflicte com més aviat millor?

UN METGE NORD-AMERICÀ AL FRONT

Aquest és un fragment de les impressions de Harvey Cushing, cirurgià de campanya de l'exèrcit nord-americà, de 45 anys, durant la tardor de 1917 al front occidental de guerra.

Continúa el mal tiempo. Lluvia casi sin parar y el viento es fuerte, rayando en huracanado. También este día lo pasa Cushing junto a la mesa de operaciones. A las 5:25 se inició un nuevo ataque en Ypres, pese al temporal, pese al nivel creciente del agua, pese al lodo sin fondo y a la débil visibilidad. Los supervivientes que Cushing atiende le hablan de heridos que se han ahogado en embudos de granadas.

Comienza el día repasando los casos que le aguardan:

Winter, E. 860.594. 7º Borderers, 17ª División. – penetrante cerebelosa. Estaba sentado. Con casco. Voló por los aires. Inconsciente un tiempo, no sabe cuánto. Se arrastró hasta una trinchera –piernas inestables, mareos, etc.

Robinson, H. 14.295. 1º Sudafricano. Inf., 9ª División. –penetrante temporal der. Fue herido ayer 18 horas aprox. Cayó sin perder la consciencia. Casco penetrado. Caminó 20 metros escasos. Mareos, vómitos, hormigueos brazo izq. etc. No lo transportaron hasta esta mañana debido al lodo.

Matthew, R. 202.037. 8º Black Watch – penetración parietal der.; hernia cerebral. Supone que le hirieron hace tres días, etc. Un escocés grandote muy majo.

Hartley, J. 26 M.G.C. 8ª Div. Herido a las 11 horas de anoche, sin perder la consciencia. Fue hasta el puesto de socorro. Cree que alcanzaron el objetivo.

Bogus. 3ª Brigada de tiradores N.Z. Herida frontal alargada superficial. Estuvo en primera línea dos noches antes de que rompiera el fuego. Terribles circunstancias. Tras resultar herido había seguido avanzando 900 metros.

Beattie. 7º Seaforths, 9ª división. Camillero, herido mientras iba a recoger a su tercer hombre (van cuatro por camilla) a 300 metros escasos de la primera línea. Penetración occipital.

Medgurck. 11ª Royal Scots, 9ª Div. Múltiples heridas incluyendo la cabeza.

Dobbie. Household Batt'n 4ª Div. Herido en las proximidades de Poelcapelle en algún momento del día de ayer. Ingresado aquí a las 19 horas. En la UVI desde entonces. Grave. Rayos X, etc.

Hacia el final del día Cushing se siente bastante satisfecho. Las operaciones han ido bien. Entre otras cosas ha conseguido utilizar su aparato magnético especial para extraer fragmentos de metralla del encéfalo de tres de los mencionados hombres.

Cushing deduce que la ofensiva no ha ido demasiado bien, pues los heridos no cesan de llegar. Sin embargo, nadie ha visto ni diarios ni comunicados oficiales. Es imposible saber lo que ha ocurrido en realidad.

Dos días más tarde vuelve a reinar la calma en Ypres. El tiempo mejora. Corren rumores de que tres divisiones británicas han salido tan mal paradas que ahora hay que retirarlas del combate, y que están de camino refuerzos del 2º Ejército. Por la tarde Cushing ve bandadas de miles y miles de aves

migratorias concentrándose en torbellinos junto a una arboleda en las cercanías del hospital de sangre. Alguien dice que son estorninos.

Englund, P. (2011) *La belleza y el dolor de la batalla*. Barcelona. Roca Editorial. Pàgs. 503-505

Activitats

1. Les impressions del metge et recorden alguna escena de la pel·lícula? Quina?
2. Sempre que hi ha hagut guerres de les característiques de la Gran Guerra (1914-1918) s'han produït avenços en la medicina. Investiga aquesta qüestió.
3. Com és que en la relació de ferits apareixen soldat de diferents nacionalitats?

EL TRACTAT DE VERSALLES

Després de més de cinc mesos de treballs, la Conferència de Pau va donar com a fruit el Tractat de Versalles, signat el 28 de juny de 1919, que imposava les condicions a Alemanya. Encara calia enllestir els tractats amb els altres països derrotats a la Gran Guerra, és a dir, Àustria, Hongria, Bulgària i Turquia.

Alemanya va signar el Tractat de Versalles, però molts alemanys van considerar-lo un *Diktat* humiliant. Aquell ressentiment va covar el nazisme. Malgrat això, Versalles tampoc no satisfieia del tot els aliats, sobretot els francesos, entre els quals hi havia molts partidaris no ja d'escanyar i d'encotillar Alemanya, sinó de desmembrar-la.

Entre els anomenats "quatre grans", el francès Georges Clemenceau, el britànic David Lloyd George, el nord-americà Thomas Woodrow Wilson i l'italià Vittorio Emanuele Orlando, hi havia més d'una diferència sobre com havia de ser el món de la postguerra. Tanmateix, a grans trets, coincidien pel que fa a Rússia: calia aïllar el règim bolxevic. Els aliats veien el perill de la revolució a casa seva, i en això confiava també Lenin el 1920.

Contra el perill revolucionari, el governs aliats van intentar ofegar Rússia. Un economista de la delegació britànica, John Maynard Keynes, va ser dels pocs que advertiren a les cancelleries occidentals que s'equivocaven, tant amb els alemanys com amb els soviètics, però no li van fer cas.

La Conferència de Pau de París va humiliar Alemanya, va voler escanyar l'URSS i va esmicolar i fer desaparèixer l'Imperi austrohongarès, que tenia més de sis segles de vida. En lloc seu, Versalles va ressuscitar Polònia – desapareguda del mapa europeu des de feia més de cent anys –, va crear Txecoslovàquia; va reconèixer Iugoslàvia, el regne dels eslaus del sud. Però, si el vell Imperi austrohongarès era ple de nacionalitats, aquests nous països també contenien minories.

El reconeixement del dret d'autodeterminació és un dels catorze punts del nou ordre mundial que preconitza Woodrow Wilson, el president del país que realment ha guanyat la guerra, els Estats Units. El seu projecte es basa en la Lliga de Nacions, una organització internacional que haurà de fer d'àrbitre de tot possible conflicte. Però tot i que és una idea del seu president, el Congrés dels Estats Units refusa d'implicar-se en la Societat de Nacions, que queda malferida. L'objectiu de l'organització és nobilíssim: evitar la barbaritat d'una altra guerra. Els seus mitjans, cap de realment eficaç.

Adolf Beltran (2000) *100 notícies d'un segle*. Barcelona. Editorial Pòrtic. Pàgs. 56-57.

Activitats

1. Què vol dir que el Tractat de Versalles fou un *Diktat*?
2. Investiga per què el ressentiment alemany posterior a la Primera Guerra Mundial va influir en el triomf del nazisme.
3. Per què es diu que el veritable guanyador de la guerra foren els Estats Units?
4. Fes una recerca sobre la trajectòria de la Societat de Nacions.

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir

- La Primera Guerra Mundial: Causes, desenvolupament i conseqüències.
- El militarisme en la Història Contemporània.
- L'Europa del segle XX.
- L'Imperialisme com a motor de conflicte.
- Origen i causes dels conflictes armats del passat i del present.
- El valor de la llibertat i de la lluita contra les injustícies.
- El paper de l'exèrcit en les societats contemporànies.
- El valor de la vida i militarisme en els conflictes bèl·lics.
- El cinema com a element de coneixement històric.

Objectius formatius

- Iniciar-se en el coneixement dels gran conflictes mundials

- Observar una versió cinematogràfica d'episodis de la Primera Guerra Mundial.
- Conèixer diferents recursos expressius del cinema.
- Valorar les estructures militars del món contemporani.
- Analitzar els conflictes bèl·lics.
- Fer servir el cinema per analitzar la societat.

Criteris d'avaluació

- Visionat atent, correcte i respectuós del film.
- Respondre les qüestions de comprensió i del llenguatge audiovisual de forma reflexiva i interessada.
- Capacitat per relacionar i entendre les diferents problemàtiques polítiques plantejades en el film
- Identificar els temes i subtemes de la pel·lícula.
- Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
- Participació activa en els debats que es puguin suscitar.
- Expressió escrita i oral correcta de les feines proposades.